

Agresivno obnašanje pri prašičih

Udomačeni prašič je od svojega divjega prednika podedoval radovednost, kognicijo¹ ter socialno taktiko. Prašiči - domači in divji - se sporazumevajo na zelo različne načine, z zvočnimi in vonjavnimi znaki, sposobni so uporabljati znanje svojih sovrstnikov v skupini, so dojemljivi za učenje in si na splošno veliko zapomnijo. V poskusih so raziskovalci ugotovili, da pri učenju preprostih računalniških igrice prekosijo celo primata.

Če verjamemo Darwinu in njegovi evolucijski teoriji, so se čuti, nagoni in čustva pri živalih razvili zaradi naravnega izbora (naravne selekcije) oz. da bi prenesle evolucijski pritisk preživetja in razmnoževanja. Človek sedaj živalim, ki jih redi, omogoča preživetje in razmnoževanje, kar pomeni, da tega evolucijskega pritiska ni več, vendar pa čuti, nagoni in čustva, ki so se izoblikovali zaradi njega, ne izginejo kar nenadoma. Subjektivne izkušnje oblikujejo živali tudi sedaj, ko niso več potrebne za preživetje in razmnoževanje. Intenzivna reja je pri živalih evolucijski pritisk spremenila praktično čez noč, ni pa spremenila njihovih telesnih, čustvenih in socialnih nagonov.

Od udomačitve večine vrst, ki jih je človek udomačil - po sedaj znanih informacijah - ni preteklo bistveno več kot 15.000 let, medtem ko ima evolucijski proces npr. pri predstavnikih družine *Suidae* precej daljšo zgodovino, ki datira v srednji miocen, se pravi okrog 40 mio let. Z udomačitvijo je človek deloma vplival na spremembo v obnašanju pri prašičih, saj je odbiral mirnejše živali, s katerimi je lažje ravnal, vendar se je večina "sobivanja" med prašičem in človekom od začetkov kmetijske revolucije - prej kot ne - dogajala v pol-naravnem okolju, intenzivna reja z velikim številom živali na enem mestu, omejenim prostorom na žival ter omejevanjem gibanja in vrsti specifičnega obnašanja pa obstaja manj kot 100 let. Ne veliko daljša pa je doba, ko je človek selekcijo pri prašičih izvajal le na omejen nabor želenih lastnosti, tj. gospodarsko pomembnih lastnosti.

Prašič je izredno radovedna žival, v naravnem ali pol-naravnem okolju bo praktično tri četrtine svetlega dela dneva namenil ritju, paši, hranjenju, hoji in raziskovanju okolja, ki ga obdaja. Ni nepomembno, da tretjino teh aktivnosti odpade na ritje! Intenzivni sistemi reje prašiču praviloma nudijo izjemno omejeno in osiromašeno okolje, poleg tega pa tudi za žretje krme, ki mu je ponujena, porabi zelo malo časa. Posledično se prašiči močno dolgočasijo, svojo naravno potrebo po raziskovanju in ritju pa usmerijo v tisto, kar imajo na voljo - v opremo kotca in v sovrstnike.

AGRESIVNO OBNAŠANJE

Prašiči so socialne živali, ki hierarhijo v skupini vzpostavljajo preko agresije, pri čemer je potrebno poudariti, da v stabilnih skupinah agresije praktično ni, zelo pa je prisotna ob mešanju prašičev, ko le-ti pridejo v stik z nepoznanimi živalmi ali v primeru omejenih virov. Agresivno obnašanje je tako del nabora normalnega obnašanja pri prašičih. Agresija je lahko z ali brez stika. V primeru, da prašiče ob prestavljanju iz oddelka v oddelk (npr. pujskov iz prasilišča v vzrejo, tekačev iz vzreje v pitališče ali svinj iz pripustišča v čakališče) velikokrat mešamo, bo agresivnosti bistveno več, posledično pa bo slabše počutje prašičev zaradi povzročene strahu ter ran in poškodb (slika 1). Pri mešanju med seboj nepoznanih prašičev trajajo borbe običajno od 24 do 48 ur in po vzpostavitvi hierarhije agresija praktično preneha. Kadar so v kotcu na voljo omejeni viri, kot so krma, voda ali prostor za počitek, bo to večkrat sprožalo tekmovanje in borbe, predvsem pri živalih, ki so na sredini hierarhije. V primeru,

¹ Kognicija je pridobivanje, obdelava in shranjevanje pridobljenih informacij ter delovanje na osnovi le-teh

da v skupino dodajamo ali iz skupine odvzamemo eno ali nekaj živali, se bodo hierarhična razmerja porušila, za ponovno vzpostavitev hierarhije pa bo spet prišlo do povečane agresije.

Slika 1: Posledice agresije pri mladici zaradi vzpostavljanja hierarhije v skupini po mešanju

Stopnjo agresivnost v skupini določa več dejavnikov, nekateri so vezani na žival, drugi pa na okolje. **Telesna masa** vpliva na dojemanje in presojo živali, ali ima možnost, da v spopadu zmaga. Tako so težje živali praviloma bolj samozavestne in se bodo pogosteje udeležile spopada. Kadar sta v spopadu udeleženi živali po masi zelo različni, bo stopnja agresije manjša, kot pa v primeru, da sta obe živali približno enako težki. Običajno so samci agresivnejši kot samice, saj je agresivno obnašanje pod vplivom hormonov, povezanih s **spolom** živali. **Temperament** odraža individualne razlike v obnašanju, kar se kaže kot zelo stabilno tako v času kot situacijah. Bolj temperamentne živali so praviloma tudi bolj agresivne, genetske študije pa so pokazale, da ima agresivnost srednje veliko heritabiliteto. Omejen prostor in velika gostota naselitve vplivata na število srečanj med prašiči in posledično lahko to sproža več agresije. Povečana talna površina dokazano zmanjša agresijo, hkrati pa omogoči napadenim živalim prostor za umik.

Agresija ima vrsto negativnih učinkov. Poleg velike porabe energije v času samega spopada, rane in posledično bolečine vplivajo na počutje živali. V primeru hudih spopadov so živali deležne poškodb, od blažjih prask pa vse do ran, ki segajo v podkožje. Tudi te vplivajo na slabši zdravstveni status, rane se lahko okužijo, lahko se razvije sepsa ali celo pride do pogina. Zaradi stresa se poslabša imunski sistem in posledično poveča nevarnost različnih infekcijskih obolenj. Stres zaradi agresije povzroči tudi zmanjšano zauživanje krme in s tem slabšo rast. Kot najbolj zanesljiv način, da agresivnost kar najbolj zmanjšamo, je, da imamo stabilne socialne skupine, gostota naselitve v kotcih ni prevelika ter prašičem omogočamo, da imajo vsi hkrati dostop do krme.

IGRA PRI PRAŠIČIH

Prašiči so socialne živali - to je človeku tudi omogočilo njihovo udomačitev - in večino življenja preživijo v skupinah - čredah. Običajno tako skupino sestavljajo dve do štiri svinje, ki so v sorodu, in njihovi potomci iz letošnjih in lanskih gnezd, vodi pa jih dominantna svinja. Za medsebojno prepoznavanje in s tem vzdrževanje socialne hierarhije uporabljajo olfaktorne dražljaje (feromone), zaradi česar so pri prašičih zelo pogosti dotiki nos-na-telo in nazo-nazalni dotiki.

Igra zajema širok krog aktivnosti in je značilna predvsem pri mladih živalih. Skozi igro vadijo aktivnosti, ki jih bodo potrebovali v kasnejšem življenju. Igra služi za: 1) razvijanje fizične moči, spretnosti in vztrajnosti, 2) usmerjanje telesnega razvoja, 3) pridobivanje izkušenj pri različnih oblikah obnašanja, 4) razvoj kognitivnih sposobnosti in z njimi povezanimi prilagodljivostjo, fleksibilnostjo, iznajdljivostjo in raznovrstnostjo, 5) razvoj tekmovalnosti ter 6) vzpostavljanje socialnih vezi in učenje socialnih spretnosti v skupini.

Pujski prično z igro v starosti 3 do 5 dni, višek pa naj bi dosegla v starosti 4 do 6 tednov, pri čemer večji del igre predstavljajo pretepi. Igre je več v obogatenem okolju kot pa v revnem. Prav zaradi težke prepoznavne znakov igre, npr. težko je razločiti medsebojna udarjanja z glavo in zaskakovanja med grobo igro in pravim konfliktom, je igra pri prašičih slabo raziskana. Kot igro se obravnava obnašanje, ki: 1) ni popolnoma funkcionalno, 2) je spontano, prostovoljno, prijetno ter je samo sebi namen, 3) se od "pravega" obnašanja razlikuje glede na obliko, trajanje in/ali pogostost, 4) se pogosto izvaja, vendar ni stereotipija in 5) se zgodi, ko je žival zdrava in ni v stresu.

Tabela 1: Opis samostojnih in socialnih oblik igre

Oblika igre	Opis
Samostojna igra	
Poskoki	Poskoki na mestu, pri čemer je pogled obrnjen v eni smeri
Nagel beg*	Hitro zaporedje vsaj dveh skokov naprej, pospremljeno s stresanjem ušes
Sprint	Nenadno hitro gibanje proti ali stran od sovrstnika
Obrat	Skok ali zavoj z namenom obrata v drugo smer
Stresanje glave	Poudarjeni lateralni premiki glave in vratu v horizontalni ravnini, z vsaj enim premikom na vsako stran
Nošnja predmeta	Premikanje naprej s hkratnim držanjem predmeta ali materiala v ustih
Stresanje predmeta	Živahni lateralni premiki glave s hkratnim držanjem predmeta ali materiala v ustih (npr. slame), tudi tresenje in trganje prostega konca pritrjenega predmeta
Socialna igra	
Igra mati - pujsek	Nazo-nazalno raziskovanje, povratno oglašanje, vzajemni dotiki in ovohavanje med svinjo in njenimi pujski
Pretepanje**	Udeležba dveh ali več pujskov v borbi, lovljenju, vzajemnemu grizenju, suvanju v trebuh (dviganje); pogosto se prične kot obrat ali stresanje glave

*ang. scamper, **ang. rough-and-tumble play

Lokomotorne oblike igre (tabela 1), kot so poskoki, nagel beg, obrati, so pogostejši pri pujskih kot pri odraslih prašičih, in so najpogostejši v starosti od 2 do 6 tednov. Izbruhi lokomotornih oblik igre so opazni, kadar npr. spustimo tekače ali pitance na hodnik ali po površini večji prostor, podobno pa se opazi pri svinjah po preselitvi iz prasilišča, kjer so bile več tednov le malo aktivne, v skupinsko areno, ko prav tako dirjajo, stresajo z glavo in poskakujejo. V objekt usmerjena igra vključuje fizično manipulacijo neživih predmetov, kot so bilke, kamenčki ali drugi premični predmeti v okolju. Prašiči pri manipulaciji uporabljajo rilec, usta in prednje noge, predmete ovohavajo, ližejo, grizejo, žvečijo, vlečejo, potiskajo, dvigajo in brcajo. Za predmete, s katerim ne morejo manipulirati, kmalu izgubijo zanimanje.

Pujski se že v nekaj minutah po rojstvu vključijo v socialno interakcijo s sorojenci - v borbo za najboljše (prednje seske), s čemer se vzpostavi hierarhija - sesni red. Prednje seske bodo dobili dominantni pujski, pujski pri srednjih seskih pa se bodo morali pogosteje boriti za položaj pri vimenu. Dojenje se na začetku dogaja 20-30 sek na vsako uro, tako da imajo pujski veliko časa, da izvajajo sovrstniško igro, ki oponaša spopadanje, s čimer pridobivajo borbene spretnosti. Ta vrsta sovrstniške igre - imenovana pretepanje - se prične pri starosti 3 do 5 dni in se je od spolne zrelosti naprej ne opaža več. Pretepanje izvajata dva ali več sorojencev in zajema položaj z dvignjeno glavo, potiskanje in suvanje sovrstnika v pleče ali trebuh, grizenje pleč in ušesa ter lovljenje. Taki spopadi, ki oponašajo borbo med odraslimi prašiči v obratno vzporednem položaju, lahko trajajo od nekaj sekund do več minut. Bistven element pri pretepanju, ki ga pri agresiji ni, je signal sovrstniku, da gre za igro in borba ni tako zaresna, kot bi bila, če bi šlo za napad in obrambo. Pri prašičih naj bi bil ta signal igre stresanje z glavo in obračanje.

PREPOZNAVANJE AGRESIVNEGA OBNAŠANJA, RAZLIKA MED IGRO IN AGRESIJO

Agresija se pri pujskih pojavi kmalu po rojstvu in poskrbi za sesni red. Če imajo pujski preostro podočnike, pogosto opazimo močno pogrizen obrazni del pri sorojencih v gnezdu. Sovrstniška igra - pretepanje, s katero pujski vadijo borbo, je zelo podobna pravi borbi, razlikuje pa se po tem, da se udeleženi prašiči medsebojno ne poškodujejo ter da si medsebojno dajejo vedeti, da ne gre za zaresen spopad. Prašiči po spolni zrelosti spopadov več ne igrajo. Prav tako spopadi niso igra, če na novo formiramo skupine ob naseljevanju v vzrejališče ali pitališče, temveč bo v tem primeru prisotna agresija.

ZAKAJ PRAŠIČI DRUG DRUGEMU GRIZEJO REPE?

Že zgoraj smo omenili, da so prašiči močno motivirani za ritje in raziskovanje in da v osiromašenem okolju, s katerim se praviloma srečajo v intenzivnih sistemih reje to svojo naravno potrebo usmerijo v tisto, kar imajo na voljo - v opremo kotca in v sovrstnike. Prostorsko omejeni in osiromašeni pogoji v okolju vodijo v dolgočasje, frustracije in stres zaradi neizpoljenih potreb po raziskovalnem obnašanju in iskanju hrane, zaradi česar se razvijejo različne vrste anomalij v obnašanju, kot so suvanje v trebuh ali ingvinalno regijo in drgnjenje z rilcem v bok sovrstnikov pri tekačih ter grizenje repov in ušes tako pri tekačih kot pitancih. K omenjenim anomalijam zaradi nezadovoljevanja potreb v osiromašenem okolju prispevajo tudi slaba klima (prepih, neustrezna temperatura, slaba kakovost zraka), prevelika gostota naselitve, neustrezna sestava krme (npr. pomanjkanje železa) ter nenazadnje zdravstveno stanje (slika 3). Posebno pozornost med zgoraj naštetimi anomalijami v obnašanju si zasluži grizenje repov, saj so njegove posledice najhujše pri počutju in zdravstvenem stanju živali, zelo pa se odražajo tudi v slabšem ekonomskem učinku.

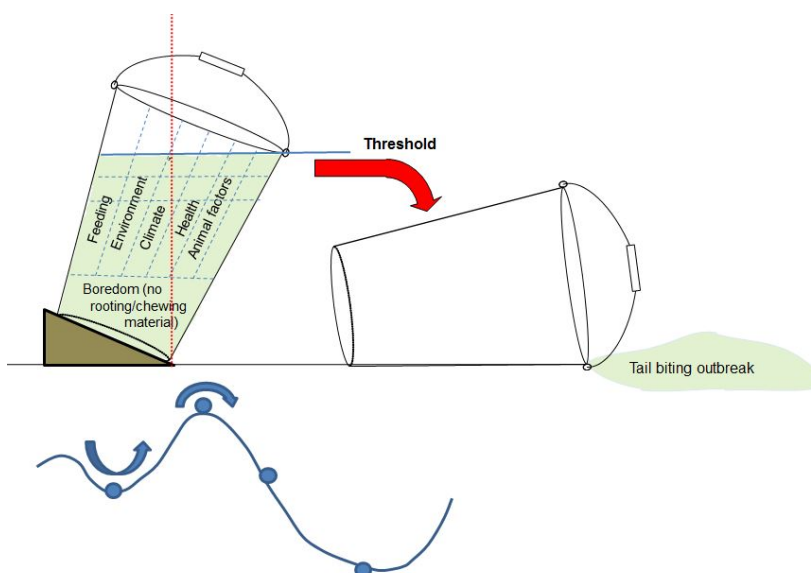
Grizenje repov sicer zajema širok repertoar obnašanj pri prašičih, od nežnega grizljanja do grizenja in žvečenja, ki se konča s poškodovano kožo, skrajšanim delom repa ali z izgubo celega repa do korena z grdo globinsko rano. Poleg poškodbe, bolečine in izgube krvi se pri takem prašiču razvije in razširi okužba, najpogostejši so abscesi v pljučih in sepsa, ki vodi v paralizo in pogin. Poškodovani prašiči so slabše ješčji, posledično zaostajajo v rasti, klavni trupi pa so zaradi številnih abscesov razvrednoteni ali se jih celo zavrže.

Grizenje repov je obravnavano v številnih znanstvenih člankih. Raziskovalci so si enotni, da je grizenje repov posledica stresa, da je grizenje repov problem, h kateremu prispeva zelo veliko število dejavnikov (tj. dejavnikov tveganja) in da za njegovo preprečevanje ne obstaja

Slika 2: Močno poškodovan rep z opaznim vnetjem kot posledica grizenja (levo) in spodvit rep (desno)

enostavna rešitev. Ugotovljeno je tudi, da imajo nekateri dejavniki tveganja večjo težo, kar pa še ne pomeni, da bo izbruh grizenja repov sprožil dejavnik, ki predstavlja največje posamično tveganje. Z modelom nagnjenega vedra (slika 3) lahko ponazorimo izbruh grizenja repov. Vedro je napolnjeno z dejavniki tveganja. Že relativno majhno poslabšanje (tj. povečanje tveganja) enega dejavnika lahko povzroči, da se vedro prevrne in vsebina prelije - pomeni, da se prične grizenje. Manjša so tveganja posamičnih dejavnikov, bolj bo vedro prazno, manjša je verjetnost prevrnjenja in razlitja, se pravi manjše tveganje za izbruh grizenja repov.

Slika 3: Model nagnjenega vedra za izbruh grizenja repov pri prašičih (po Bracke in sod. 2010)

Priporoča se, da rejec skupaj s strokovnjakom preveri šest pomembnih dejavnikov ter poišče za svojo rejo najboljšo rešitev. Teh šest dejavnikov na kontrolnem seznamu je:

1. material za zaposlitev
2. toplotno ugodje, kakovost zraka in svetloba
3. zdravje in vitalnost
4. tekmovalnost
5. prehrana
6. strukturiranost in higiena kotcev

ZGODNJE PREPOZNAVANJE GRIZENJA REPOV

Divji prašič ima viseč raven rep, s čopom ščetin na konici. Pri teku ga - podobno kot afriški bradavičasti prašiči - postavi pokonci. Domači prašič ima zaviti rep, kar naj bi bila posledica udomačitve. Kakšno funkcijo ima rep pri prašiču je pravzaprav neznanka. Zaviti rep naj bi kazal na zdravje prašiča. V zadnjem času položaj repa pri prašičih povezujejo z nivojem aktivnosti pri obnašanju in čustvenim stanjem. Zaviti rep vidimo pri aktivnem prašiču, medtem ko ima prašič, ki miruje, rep sproščen in zravnani. Praktično tri četrtine časa imajo prašiči rep zaviti. Mahanje z repom se pri prašičih pojavi, kadar so frustrirani zaradi hrane ali pa po operativnih posegih, kakršno je krajšanje repa. Neposredno po krajšanju repov prašiči držijo rep spodvit med zadnjima nogama zaradi bolečine. Enak položaj repa opazimo tudi v primeru, da je prišlo v skupini do grizenja repov. Položaj repa pri prašičih kaže na stres in bolečino. V skupini, kjer je prisotno grizenje repov, ima večina prašičev rep spodvit med noge, na repih pa so opazne poškodbe, medtem ko zvite repe brez poškodb opazimo v skupini, kjer grizenja repov ni. Tako lahko na osnovi položaja repa pri prašičih v skupini predvidimo, da bo prišlo do izbruha grizenja. Kadar ima prašič rep poškodovan, bo z repom pogosteje mahal, verjetno zaradi draženje kože ob rani. Nadvse pomembno je zgodnje prepoznavanje znakov in pa seveda takojšnje reagiranje. Mnogo pred očitnimi ranami in sledovi ugrizov na repi se pojavijo viseči in spodviti repi, rejec pa mora biti pozoren tudi na gole konice repov, ki se pojavijo že pred tem.

KAJ STORITI OB IZBRUHU GRIZENJA REPOV?

Tudi v primeru, ko rejec upošteva in obvladuje vse ključne dejavnike tveganja za nastanek grizenja repov, lahko do pojava grizenja repov pride. V tem primeru je pomembno, da 1) odstranimo napadalca in oskrbimo napadene prašiče, 2) v kotec damo svež material za zaposlitev ter 3) preverimo ključne dejavnike s kontrolnega seznama in jih poskušamo izboljšati.

Takoj, ko opazimo, da se je v določeni skupini pojavilo grizenje repov, moramo iz skupine **odstraniti napadalca** ali napadalce, če jih je več, odstraniti in **oskrbeti** moramo tudi **napadene** prašiče, ne glede katera kategorija grizenja repov se je pojavila. Če smo pravočasno rešili napadene prašiče, se jim bodo njihovi repi sčasoma zacelili. Pravočasna odstranitev napadalcev je pomembna tudi zato, da se grizenje ne razširi v celotni skupini. Prašiču, ki je enkrat okusil kri, je praktično nemogoče preprečiti to anomalijo v obnašanju drugače kot z osamitvijo.

Če je šlo za ti. dvofazno grizenje, moramo v boks **namestiti svež material z zaposlitev**, ki bo omogočal manipulacijo in žvečenje ter ritje in bo hkrati predstavljal za prašiče novost in bo s tem bolj zanimiv. Pri nenadnem-nasilnem grizenju moramo poskrbeti, da imajo vsi

prašiči v skupini dostop do virov: do krme - več krmilnih mest, vode - več napajalnikov, zadosti ležalne površine in površine za gibanje ter večja dostopnost predmetov za zaposlitev. Dejansko pa ločevanje med prej omenjenimi kategorijami grizenja ni enostavno.

S ponovno preveritvijo, ali se pri ključnih dejavnikih s kontrolnega seznama ukrepov zares izvajamo, ponovno **ocenimo dejavnike tveganja** za grizenje ter poskušamo implementirati boljše ukrepe.

KDAJ JE DOVOLJENO KRAJŠANJE REPKOV?

S krajšanjem repov sicer zmanjšujemo pojavnost grizenja repov, vendar pa z njim ne preprečujemo vzrokov. Vse manj velja kot ukrep, pri katerem imata korist oba - prašič (dobrobit) in človek (dobiček). Zaradi odstranitve dela repa, ki naj bi bil manj oživčen in tako manj občutljiv za grizenje, se verjetnost za grizenje repov zmanjša. Krajšanje repov se v evropskih državah še vedno uporablja kot najbolj pogost preventivni ukrep, čeprav je kot rutinski postopek prepovedan. V 3. odstavku 31. člena Pravilnika o zaščiti rejnih živali je zapisano:

“Krajšanje dela repa oziroma enakomerno krajšanje podočnikov z brušenjem je dovoljeno opravljati samo v primerih, kadar skrbnik živali dokaže, da v nasprotnem primeru lahko pride do hujših poškodb na seskih svinj ali na uhljih oziroma repih drugih prašičev. Pred izvajanjem takšnih posegov mora skrbnik živali dokazati, da je izvedel druge ukrepe za preprečevanje grizenja repov in drugih vedenjskih motenj, pri čemer upošteva okolje in gostoto naseljenosti.”

Praktično identično besedilo najdemo v 8. odstavku poglavja I priloge I Direktive sveta 2008/120/ES z dne 18. decembra 2008 o določitvi minimalnih pogojev za zaščito prašičev, ki jo v tem delu Pravilnik o zaščiti rejnih živali le povzema:

“Krajšanje repa in krajšanje podočnikov se ne smeta opravljati rutinsko, temveč samo takrat, kadar se lahko dokaže, da so na seskih svinj ali na uhljih ali repih drugih prašičev nastale poškodbe. Pred izvajanjem takšnih posegov se sprejmejo drugi ukrepi za preprečevanje grizenja repov in drugih vedenjskih motenj, pri čemer se upoštevata okolje in gostota živali. Zaradi tega se morajo neprimerne bivalne razmere nastanitve ali sistemi reje spremeniti.”

V Zakonu o zaščiti živali (ZZZiv-UPB2) se krajšanje repov brez anestezije obravnava kot mučenje:

“... Izvajanje bolečih posegov na živalih brez anestezije v nasprotju s tem zakonom, ki je storjeno naklepno, se šteje za mučenje živali.” (19. člen)

“Prepovedano je in se šteje za mučenje živali popolno ali delno amputiranje telesnih delov in popolni ali delni odvzem ali uničenje organov ali tkiv vretenčarjev, ki je storjeno naklepno, razen če je poseg pri rejni živali potreben, da se v reji preprečijo večje poškodbe ali obolenja ... ” (20. člen)

Dolžnosti rejca po Zakonu o zaščiti živali (ZZZiv-UPB2) so tudi:

“Skrbnik živali mora preprečevati napake v reji, ki povzročajo tehnopatije in motnje v obnašanju.” (2. odstavek 7. člena)

“Bolne, poškodovane in onemogle živali morajo biti takoj ustrezno oskrbljene. Zagotovljena mora biti ustrezna ločena namestitvev bolnih, poškodovanih ali onemoglih živali.” (8. člen)

Krajšanje repkov pri sesnih pujskih je kirurški poseg, ki se je in se še danes opravlja brez preprečevanja bolečine. Da postopek ni brez bolečin in izzove akutni stres, so dokazali v

številnih raziskavah. Posledično lahko pri pujskih, ki so starejši od 7 dni, krajšanje repa opravi le veterinar in to ob uporabi anestezije ali analgezije.

Med državami članicami Evropske Unije (EU) so krajšanje repov povsem opustili Švedska in Finska. Enako so storili tudi na Norveškem in v Švici. Velike proizvajalke prašičjega mesa v EU, kot so Španija, Nemčija, Francija, Danska, Nizozemska in Poljska imajo zaenkrat še po oceni med 89 in 98 % pitancev s krajšanimi repi, pri čemer velja izpostaviti Nemčijo in Dansko na eni strani, kjer ima kar 95 oz. 97 % pitancev na voljo material za zaposlitev in sta tako dokaj blizu opustitvi krajšanja repov, ter Španijo na drugi strani, kjer ima material za zaposlitev na voljo le slabih 40 % pitancev.

ZAKLJUČKI

Tako agresija kot igra sta normalni obliki obnašanja pri prašičih. Prašiči so socialne živali in z agresijo vzpostavljajo hierarhijo v skupini. Največ agresije srečamo ob mešanju med seboj nepoznanih prašičev. Agresijo omilimo če prašičem ponudimo material za zaposlitev ter zadosti veliko in strukturirano okolje. Mešanju se poskušamo čim bolj izogibati. Z igro se mlade živali naučijo spretnosti in obnašanja, ki jih rabijo kot odrasli. Precejšen del igre pri prašičih je precej grob, vendar ne povzroča poškodb. Igra je pokazatelj, da so živali zdrave.

Do grizenja repov prihaja, ker so prašiči močno motivirani za ritje in raziskovanje, česar pa v osiromašenem okolju ne morejo izvajati, zato to svojo naravno potrebo usmerijo v opremo kotca in v sovrstnike. Na pojav grizenja repov vpliva mnogo dejavnikov, ki imajo različno težo, pri čemer pa ni nujno, da bo grizenje sprožil dejavnik z največjo težo. Z opazovanjem položaja repov in pregledovanjem je mogoče izbruh grizenja repov preprečiti ali vsaj prepoznati preden se stopnjuje.

Krajšanje repov kot rutinski postopek je v EU že več kot 10 let prepovedan, obvezno je dodajanje materiala za zaposlitev. Rejec mora pred krajšanjem repov opraviti oceno tveganja in šele nato lahko kot izhod v sili izvede krajšanje, če dokazano na noben drug način ne more preprečiti grizenja. Nekatere države članice EU so krajšanje repov pri prašičih povsem prepovedale. Tudi velike proizvajalke prašičjega mesa se pod pritiskom javnosti in številnih raziskav pripravljajo na prepoved.

Pripravili:
doc. dr. Špela Malovrh
prof. dr. Milena Kovač